

Bibliographic Data

Author	တိုက်စိုး	Taik Soe	Tuik‘ cui”	Art. TS0001A
Article Title	ယဉ်ကျေးမှု အထိမ်းအမှတ်များ Myanmar Cultural Symbols Yañ‘ kre” mhu a thim“” a mhat‘ mya”			
Title (Book/Serial)				
Issue and Volume				
Edition				
Place/ Publisher				
Distributor				
Ed. Date				
Pagination	103 p.			
Annotation	(1) Umbrella and parasol p. 7 - 11. (2) Thathika p.12 - 17. (3) Hintha (Brahmin Duck) p. 18 - 22. (4) Lotus p. 23 - 28. (5) Origins of the Buddha's images p. 29 - 33. (6) Kinnara (mythic bird with a human head and torso) p. 34 - 37. (7) Bronze drum p. 38 - 42. (8) Jatakamarlar painting p. 43 - 47. (9) Balupanzwe-ornamental motif p. 48 - 51. (10) The Buddha's Tooth - Relic p. 52 - 57. (11) Thihathana throne p. 58 - 63. (12) Rosary (Prayer Beads) p. 64 - 67. (13) Pounmagi p. 68 - 70. (14) Prayer p. 71 - 75 .(15) Pot stand p. 76 - 78. (16) Full moon Day of Kason and Three Sacred places p. 79 - 85. (17) Wathondri -Earth Goddess p. 86 - 89. (18) Wheel of Dhama p. 91 - 94. (19) Mother of Myanmar p. 95 - 106. Describes and analyzes symbols and icons within Burmese culture, explained with references, including religious icons such as images of Buddha, Buddha's tooth-relic, and the Wheel of Dhama.			
Subject Terms	1. Culture symbolism 2. Religious art and symbolism 3. Mythology 4. Signs and symbols - Myanmar 5. Hintha-brahmin duck 6. Umbrella and Parasols 7. Lotus 8. Images, Buddha 9. Kinnara-mythical bird-male 10. Kinnari -mythical bird-female 11. Drums 12. Wathondri-earth goddess 13. Wheel of Dhama 14. Rosary 15. Pounmagj-nat 16. Yechansin-stand for a pot or pots of cool drinking water for travellers 17. Balupanzwe-ornamental motif 18. Throne			
Key Words	culture, religion, mythology, signs, dhamma			

မာတိကာ

စဉ်	အကြောင်းအရာ	စာမျက်နှာ
	နိဒါန်း	၁
၁။	ထီး	၇
၂။	သောတ္တိက	၁၂
၃။	ဟင်္သာ	၁၈
၄။	ကြာ	၂၃
၅။	ဆင်းတုအစ	၂၉
၆။	ကိန္နရာ	၃၄
၇။	ဖားစည်	၃၈
၈။	ဇာတကမာလာ ပန်းချီ	၄၃
၉။	ဘိလူးပန်းဆွဲ	၄၈
၁၀။	ဗုဒ္ဓအံတော်	၅၂
၁၁။	သီဟာသနပလ္လင်	၅၈
၁၂။	စိပ်ပုတီး	၆၄
၁၃။	ပုန်းမကြည်	၆၈
၁၄။	ဆုတောင်းခန်း	၇၁

နိဒါန်း

ရှေးက မုန်တိုင်းပင်ဆရာတော်သည် ခြင်္သေ့၊ ခရုသင်းကိုင့် သိကြားရုပ် စသော အထိမ်းအမှတ်များ၏ ဇာစ်မြစ်ကို သုံးပုံ တံချူကျမ်းတွင် ဖော်ပြခဲ့ဖူးလေသည်။ ယခုလည်း ခေတ် အလိုနှင့်လျော်ညီအောင် ထီး၊ ဟင်္သာ စသော အထိမ်းအမှတ် အချို့ကို မှတ်စုရေးသား ဖြည့်စွက်ထားပါသည်။ စာဖတ်သူ များ ပိုမိုသဘောပေါက်စေရန် ရုပ်ပုံကြမ်းများနှင့် ရွှေဆက် စေ့လာနိုင်စေရန် စာအုပ်အကိုးအထောက်လည်း ထည့်သွင်း ထားပါသည်။ ယခု စာအုပ်ငယ်ပြုစုရာတွင် ကူညီကြသော တက္ကသိုလ်များ ဗဟိုစာကြည့်တိုက်မှူး ဦးသော်ကောင်း၊ အမျိုးသား စာကြည့်တိုက်မှူး ဒေါ်သန်းသန်းအေး၊ ဒေါ် မြမာလာနှင့် ဒေါ်ခင်မေတို့အား ကျေးဇူးတင်ကြောင်း ဖော် ပြပါသည်။

စာရေးသူ

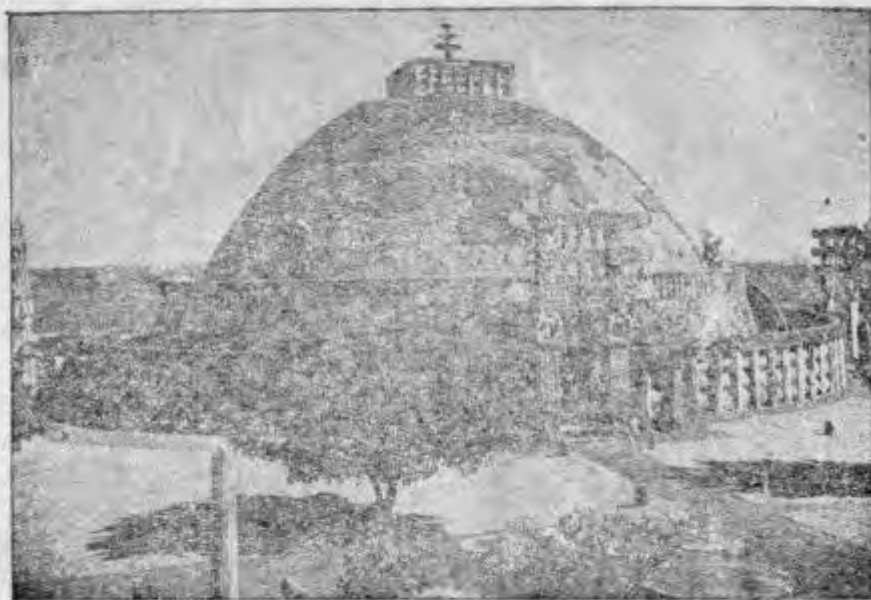
စဉ်	အကြောင်းအရာ	စာမျက်နှာ
၁၅။ ရဲအိုးစင်		၇၆
၁၆။ ကဆုန်လပြည့်နေ့နှင့် ဌာနသုံးပါး		၇၉
၁၇။ ဝသုန္ဒရီ		၈၆
၁၈။ ဓမ္မစကြာ		၉၁
၁၉။ အမိပြန်မာပြည်		၉၅

၁။ ထီး

စေတီပုထိုးကဲ့သို့ သာသနိက အဆောက်အအုံများတွင် ထီးသည် အထွတ်အမြတ်နေရာ၌ ရှိလေသည်။ ရှေးမင်းတို့၏ အုပ်ချုပ်ရေး စနစ်တွင် ထီးသည် အချုပ်အခြာ အာဏာ သဘော ဆောင်လေသည်။

ဘီစီ ၂ ရာစုလောက်က အိန္ဒိယ၌ သာသနိက အဆောက် အအုံများ တည်ဆောက်ခဲ့ကြသည်တွင် ဆန်ချီ (အရပ်ရှိ) စေတီထူပါရုံများလည်း အပါအဝင်ဖြစ်လေသည်။ မူလက ထိုထူပါရုံများကို အသောကမင်းကြီး လက်ထက်တွင် တည်ဆောက်သည်ဟု အဆိုရှိလေသည်။ သို့ရာတွင် ထိုအဆောက် အအုံတို့မှာ နှစ်ကာလ ကြာညောင်း ပျက်စီးယိုယွင်းခဲ့သဖြင့် နှောင်းခေတ်လူများက ထပ်မံပြုပြင်ခဲ့ရလေသည်။ ဤသို့ပြုပြင် ခဲ့ရသော ပုံတွင်လည်း မူလသဘောလက္ခဏာများ မပျောက် မပျက်ရှိလေသည်။

ထိုထူပါရုံများတွင် ရှေးဦးစွာ “ပစ္စယာ”၊ ထို့နောက် “အဏ္ဏ” ခေါ် စက်ဝန်းတခြမ်းကိုယ်လုံး၊ ထို့နောက် “ဟာမိကာ” ခေါ် သေတ္တာသဏ္ဌာန် လေးထောင့်ဌာပနာတိုက်၊ ထို့နောက် “ဆတ္တဝလီ” ခေါ် ထီးဟူ၍ အစိတ်အပိုင်းများ ရှိလေသည်။

ထူပါရုံအမှတ် ၁။ ဘိမိ ၁ ရာစု - အေဒီ ၁ ရာစု၊ ဆန်ချိုဒေသ၊ အိန္ဒိယ။

ဘုရားဖူးများအဖို့ ပစ္စယာတလျှောက် လက်ယာရစ် ပဒက္ခိဏ ပထတက်၍ ဖူးမြော်နိုင်အောင် စင်္ကြံလုပ်ထားလေသေးသည်။

ဤဘွင် ဆတ္တဝါသည် တရားဓမ္မစိုးမိုးခြင်းသဘောလည်း ဆောင်၏။ တဖန် စက်ဝန်းတခြမ်းကိုပင် မြင်းမိုရ်တောင်ကဲ့သို့ ထားကာ ဆတ္တဝါကို အထက်ဘုံနန်းများအဖြစ် အနက်ယူ လျှင်လည်း ရ၏။

စေတီပုထိုးများ၌ ဆတ္တဝါ ထီးဆင့်ပုံရိုးရိုးကို မြန်မာ နိုင်ငံ၌ သရေခေတ္တရာခေတ်လောက်က စတင်တွေ့ရပေသည်။ သရေခေတ္တရာ ခင်ဘားကုန်း၌ တူးဖော်ရရှိသော ငွေစေတီ များတွင် ဆတ္တဝါထီးဆင့်ထားပုံသည် ရှေးအိန္ဒိယမှပုံများ နှင့် အဘူတူပင် ဖြစ်လေသည်။ နောင်အခါမှ ထိုနေရာတွင် ဖောင်းရစ်၊ ကြာမောက်၊ ရွှံ၊ ကြာလန်၊ ချေးသီး၊ ထီး၊ ငှက်မြတ်နား၊ စိန်ဖူးဟူ၍ အမွှမ်းအမံ အဆင်အပြင် တိုးတက် လာလေသည် ဖြစ်၏။

ရှေးမင်းတို့နှင့်ဆိုင်ရာ ထီးအကြောင်းကား ဤသို့ဖြစ်လေ သည်။ ဘာဂဝတ ပုရာဏကျမ်းကဲ့သို့ ရှေးအိန္ဒိယကျမ်းများအရ မင်းမင်းမင်းနားများ၌ ဘုရင်များကို ထီးဖြူဆောင်းပေးလေ့ ရှိကြောင်း သိရသည်။ သာဓကအားဖြင့် ၁၇ ရာစု အိန္ဒိယ အနောက်ဘက်ဒေသ၌ မင်းပြုသော ရှိဗားဂျီးသည် ဘိသိက်ခံ ပြီးသည့်နောက် မိမိကိုယ်ကို ဆတ္တပဘိ(ထီးဆောင်းမင်း)ဟူ၍ သမုတ်ခဲ့ဖူးလေသည်။

အိန္ဒိယနည်းကို မြန်မာမင်းများကလည်း လက်ခံသုံးစွဲ၏။ ကျန်စစ်သားမင်းတရား၏ နန်းတော် မွန်ကျောက်စာတွင် နန်းတော်တည်ဆောက်သော အခမ်းအနား၌ ထီးဖြူစိုက်ထူ

သောအချက် ပါရှိလေသည်။ ဤသို့အားဖြင့်အိန္ဒိယနှင့်မြန်မာတို့ ဓလေ့ထုံးစံ ကူးယှက်နေပုံသဘောသည် အနုပညာလက်ရာ အနုစာပေများတွင် ပေါ်လွင်နေပေသည်။ အာနန္ဒာဂူဘုရားအတွင်းရှိ ဗုဒ္ဓဝင်ရုပ်ကြွပုံများအနက် သုဒ္ဓေါဒနမင်းကြီးပုံကို ကြည့်ပါက ထီးဆောင်းလျက်တွေ့ရတတ်သည် ဖြစ်လေသည်။ တဖန် နိပါတ်တော်လာ ဇာတ်ဝတ္ထု အဋ္ဌကထာကို မြန်မာမှုပြုခဲ့သော အရှင်ဦးဩဘာသ၏ မဟာဇနကဇာတ်ဝတ္ထုတွင်—

.... ဘုရားလောင်းသည် သီဝလိဒေဝီမင်းသမီးကို
လက်တော်ဖြင့်ဆွဲလျက် နန်းမဆောင်သို့ တက်တော်
မူပြီးလျှင် ကြဌန်းထီးဖြူ စိုက်ထူဖြန့်မိုးအပ်သော ရာဇ
ပလ္လင်ပေါ်၌ အတူယှဉ်ပြိုင် ထိုင်နေတော်မူလေ၏။

ဟူသောစာပိုဒ်မျိုးကို တွေ့ရမည် ဖြစ်လေသည်။

ဤသဘောသည် မြန်မာမင်းများ၏ခေတ် ကုန်ဆုံးချိန်အထိ တည်ရှိခဲ့လေသည်။ ၁၉ ရာစုခေတ်ရေး ကဗျာတပုဒ်ကို ကြည့်ပါလေ။ ထိုကဗျာတွင် မန္တလေးနေပြည်တော်ရှိ မြန်မာမင်းကို မင်းပေါင်းတရာက ရိုကျိုးပဏ္ဏာဆက်ရသည့် အနက် ပေါ်အောင် —

ထီးတရာပဏ္ဏာကျူပါတဲ့
မင်းနေမြို့ဌာနီ

စသောအပိုဒ်ကို ထည့်သွင်းစပ်ဆိုခဲ့လေသည်။ ထို့ကြောင့် နယ်ချဲ့လက်သို့ မြန်မာမင်းပါသွားသည့်အခါ မြန်မာ့အချုပ်အခြာ အာဏာဆုံးရှုံးသည့်အနေဖြင့် ထီးကျိုးစည်ပေါက်ဟူ၍ စကားတင်စား သုံးစွဲခဲ့ကြလေသည်။ ။

စာကိုး

- ၁။ ဦးဖေမောင်တင် (ဘာသာပြန်)။ ကျန်စစ်သားမင်းတရား
ကြီး၏ နန်းတော် မွန်ကျောက်စာ။ ရန်ကုန်၊ ယဉ်ကျေးမှုဝန်ကြီး
ဌာန၊ ၁၉၅၇။
- ၂။ H. Goetz, *India: Five Thousand Years of Indian Art*.
Bombay, Taraporevala Sons & Co., 1964.
- ၃။ D. Mac-Kenzie Brown, *The White Umbrella: Indian Poli-
tical Thought from Manu to Gandhi*. Berkeley, Univer-
sity of California Press, 1958.

၂။ သောတ္တိက

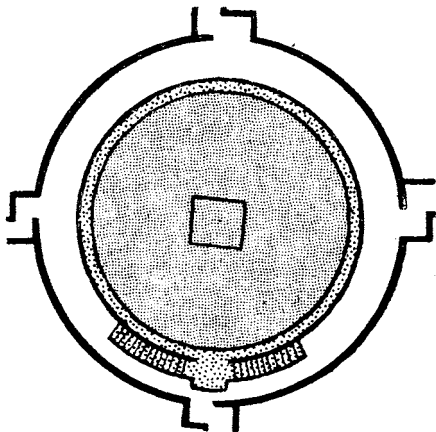
နေသည် အလင်းရောင်ကိုပေး၏။ နေသည် (လူ့အမြင်
တွင်) ကမ္ဘာမြေပြင်ကို တနေ့မှတနေ့၊ တလမှတလ၊ တနှစ်မှ
တနှစ် မှန်မှန်လျည့်ပတ်ခြင်းအားဖြင့် ဩကာသလောက၊ သတ္တ
လောကကို ဖန်တီး၏။ ထို့ကြောင့် ရှေးလူတို့သည် နေကို
တန်ခိုးရှင်အဖြစ် သတ်မှတ်ခဲ့တော့သည်။ နေသွားနေလာနှင့်
အညီအညွတ်ရှိခြင်းသည်လည်း ကောင်းခြင်းမင်္ဂလာသဘော
အဓိပ္ပာယ် ယူလာကြသည်။ ထိုမင်္ဂလာအထိမ်းအမှတ်ပုံသည်
သင်္သကရိုက်အသံဖလှယ် ပါဠိဘာသာအားဖြင့် သောတ္တိက
(သု + အတ္တိ + က = ချမ်းသာမှုရှိသည့်အရာ) ဟူ၍ တွင်လေ
သည်။

သောတ္တိကပုံကို သုံးစွဲသူများကား ဘီစီ ၁၅၀၀ လောက်က
အာရှအလယ်ပိုင်းမှ ယခုအခေါ် အိန္ဒိယဒေသသို့ ဝင်ရောက်
လာခဲ့သော (သင်္သကရိုက်စကားပြော) အာရိယန်လူမျိုးများ
ဖြစ်ကြလေသည်။ (ထိုသူများသည် ဥရောပတိုက်သို့လည်း
ဝင်ခဲ့ကြသည်။) အိန္ဒိယသို့ ဝင်ရောက်လာခဲ့သော အာရိယန်တို့
သည် ရှိရင်းစွဲတိုင်းရင်းသားတို့အပေါ် အောင်နိုင်ခဲ့၍ မြောက်
ပိုင်း၊ အလယ်ပိုင်း၊ အရှေ့ပိုင်းပျံ့နှံ့ကာ မြို့ရွာတည်ထောင် မင်း
ပြုခဲ့ကြလေသည်။ နောင်သော် အိန္ဒိယရောက် အာရိယန် ယဉ်
ကျေးမှုတွင် ဝေဒ (နတ်ဒေဝါကိုးကွယ်မှု၊ ရေ၊ မြေ၊ တော

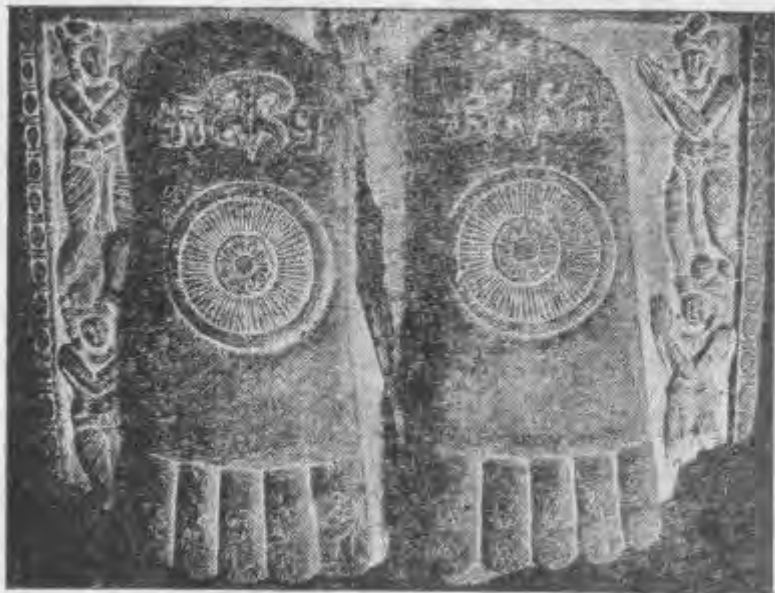
တောင် ကိုးကွယ်မှု) အယူဝါဒသာမက ဗုဒ္ဓအယူဝါဒ၊ ဇိန (မဟာဝိရ)အယူဝါဒ၊ ဟိန္ဒူအယူဝါဒများ တိုးပွားလာကြလေသည်။ အာရိယန်အများလည်း ဗုဒ္ဓဘာသာဝင်အဖြစ် ကူးပြောင်းလာခဲ့ကြသည်။

ဤတွင် ဗုဒ္ဓဘာသာတို့၏ အစဉ်အလာကို ပြဦးအံ့။ ဗုဒ္ဓဘာသာဝင်တို့သည် စောစောက ဘုရားကိုယ်စားထူပါရုံပုံ၊ ခြေတော်ရာပုံ၊ ဗောဓိပင်ပုံ၊ ဓမ္မစကြာပုံတို့ကို ကိုးကွယ်ပူဇော်တတ်ကြလေသည်။ ထို့နောက် ရုပ်ပွားဆင်းတုများကို ထုလုပ်ပူဇော်လာကြသည်။ ထိုအခါ သောတ္တိကပုံကို မင်္ဂလာအထိမ်းအမှတ်အဖြစ် လိုအပ်သလို အထက်ပါ ဝတ္ထုပစ္စည်းများနှင့်တွဲ၍ ထည့်သုံးတတ်လေသည်။

အိန္ဒိယအလယ်ပိုင်း ဗိုပါးစီရင်စုတွင် ဘီစီ ၂ ရာစု၊ ၃ ရာစုလောက်က တည်ခဲ့သော ဆန်ချီထူပါရုံစေတီတော်များရှိ၏။

ဆန်ချီထူပါရုံ။ မုခ်ပေါက်လေးပေါက်။

ဗုဒ္ဓဗြဲတော်ရာ။ အေဒီ ၂ ရာစု၊ အမရာပတိ၊ အန္တရဂေယ။

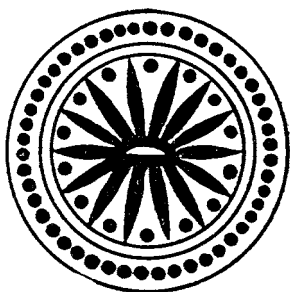
ထိုအထဲမှ စေတီတော်ကြီး အမှတ် ၁ သည် အခြေ၌ ပစ္စယာ အဆင့်ဆင့်ခံ၍ စက်ဝန်းတခြမ်းသဏ္ဌာန် တည်ထားလေသည်။ ထိုပုံသဏ္ဌာန်၏ ညီပြန့်သောထိပ်ပေါ်တွင် လေးထောင့်ဌာပနာ တိုက်(ဟာမိက) လည်းရှိ၍ ထိုဌာပနာတိုက်အလယ်တွင် ပိန္န တိုင်စိုက်ထူကာ ထီး (ဆတ္တဝလီ) တင်ထား လေသည်။ ထိုထူပါရုံစေတီတော်ကြီးကို အရန်တံတိုင်းက လေးဘက်လေး တန် ပတ်ရံထားလေသည်။ ထိုတံတိုင်းတွင်လည်း ဆယ့်ရှစ်ပေ ရှိသော မုခ်ပေါက်လေးပေါက်ရှိရာ မုခ်ပေါက်ဝ များသည် သောတ္တိကသဏ္ဌာန် ဖြစ်နေလေသည်။

ပမာအားဖြင့် ဘုရားဖူးသည် အရှေ့ဘက်မုခ်ဝမှ ဝင်သည် ဆိုပါစို့။ ထိုအခါ ဘုရားဖူးသည် လက်ဝဲသို့ချိုး၊ တောင်ဘက် စကြံဆက်လျှောက်၊ ထို့နောက် လကျာရစ်လမ်း (ပဒက္ခိဏ ပထ) အတိုင်း (ဝါ) နာရီသွားပုံအတိုင်း (ဝါ) နေလှည့်သည့် အတိုင်း ပစ္စယာအဆင့်ဆင့်ပတ်၍ ဘုရားပေါ်သို့ တက်ရလေ သည်။

အိန္ဒိယအလယ်ပိုင်း အန္တရဒေသ အမရာဝတီအရပ်တွင် အေဒီ ၂ ရာစုက ထုံးကျောက်ဖြင့် ထုလုပ်သော ခြေတော်ရာ ပုံသည် ရှိ၏။ ထိုခြေတော်ရာအလယ်တွင် ဓမ္မစကြာပုံ ပါလေ သည်။ ခြေဖနောင့်တွင်ကား သီရိဝိဇ္ဇာပုံနှင့် သောတ္တိကပုံများ ပါလေသည်။

ထို့အပြင် ဗုဒ္ဓသာသနာပျံ့နှံ့ရာ တိဗက်ပြည် ဘက်တွင် သောတ္တိကပုံသည် ဘုရားဆင်းတုထိုင်ရာ ပလ္လင်ထက်၌ ပါတတ် ၍၊ တရုတ်ဘက် ဂျပန်ဘက်တွင် ဘုရားဆင်းတု၏ရင်ဘတ်၌ ပါ

တတ်လေသည်။ မြန်မာနိုင်ငံအတွက်ဆိုရသော် ဟန်လင်း (ပျူ) ဒဂုံ၊ မျက်နှာဘက်ရှိ သီရိဝဇ္ဇာပုံအစွန်းတွင် သောတ္ထိကပုံကို အစောဆုံး တွေ့နိုင်လေသည်။ ယခုခေတ်တွင်ကား အင်္ဂလိပ်ဘာသာ အတိုကောက်ဖြင့် ဝိုင်အမ်ဘီအေခေါ် ဗုဒ္ဓဘာသာ ကလျာဏယုဂအသင်းက သောတ္ထိကပုံကို အသင်းတံဆိပ်အဖြစ် သုံးလေသည်။

ဟန်လင်း (ပျူ) ဒဂုံ။

ဤတွင် သောတ္ထိက မင်္ဂလာအထိမ်းအမှတ်ပုံကို အလွဲသုံးစွဲခဲ့ပုံ ဖော်ပြရန်ရှိလေသည်။ ဒုတိယ ကမ္ဘာစစ်ကြီး မဖြစ်မီက ဂျာမဏီနိုင်ငံတွင် နာဇီပါတီအာဏာရ၍ ပါတီခေါင်းဆောင် အဲဒေါ့ဟစ်တလာသည် အစိုးရခေါင်းဆောင် ဖြစ်လာခဲ့လေသည်။ ထိုနာဇီပါတီက ဂျာမန်လူမျိုးစစ်စစ်သည် အာရိယန် အဆက်အနွယ်များဖြစ်၍ အမျိုးမြတ်သည်၊ ရေမြေသင်များ ဖြစ်သည်ဟု ကြွေးကြော် ခဲ့လေသည်။ သောတ္ထိက အထိမ်းအမှတ်ကိုလည်း နာဇီပါတီတံဆိပ်အဖြစ် သုံးစွဲခဲ့လေသည်။ ။

စာကိုး

- ၁။ ဦးအောင်သော်၊ “ပျူဒင်္ဂါးမျှား”၊ အမျိုးသား ယဉ်ကျေးမှု စာစောင်။ မှတ် - ၁ (၁၉၆၂)၊ ၁၀၅ - ၁၁၂။
- ၂။ “Swastika”, *The New Encyclopaedia Britannica. Micropaedia*. Vol. 9 (1974) pp. 712.
- ၃။ “Pradaksina”. *The New Encyclopaedia Britannica Micropaedia*. Vol. 8 (1974) pp. 173.
- ၄။ Debala Mitra, *Sanchi*, 3rd ed. New Delhi, Archaeological Survey of India, 1973.
- ၅။ P. V. Bapat, “Svastika on the Images of the Buddha” *The Buddhist*. Vol. 25, No.1 (May 1954), pp.40-41.

၃။ ဟင်္သာ

ဟင်္သာငှက်သည် အာရှအလယ်ပိုင်း ရေအိုင်များ၌ ပေါက်ဖွားကြီးပြင်းလေသည်။ ငှက်ပုံစံမှာ အတောင်တွင် အနက်ပြောက်ကလေးများနှင့် အဖြူကွက် ရှိလေသည်။ သို့ရာတွင် နားနေသည့်အခါတွင် မမြင်နိုင်ပဲ ပျံသည့်အခါမှ မြင်နိုင်လေသည်။ ပျံပုံလှ၏။ အသံလည်း အလွန်သာ၏။

ထိုငှက်များသည် အောက်တိုဘာအကုန် ဆောင်းအဝင်ကာလတွင် အိန္ဒိယဘက်၊ မြန်မာနိုင်ငံမြောက်ပိုင်းနှင့် အလယ်ပိုင်းဘက်သို့ ပျံသန်းလာလေ့ရှိသည်။ အထူးသဖြင့် သန့်ရှင်းသည့် သဲသောင်ပြင်ကို ကြိုက်ကြသည်။ ရော့ဝတီနှင့်ချင်း တွင်းကဲ့သို့ မြစ်ကြီးများကမ်းခြေတွင် နားခိုနေတတ်သည်။ အိုင်များတွင် ကျက်စားသည်။

ဟင်္သာငှက်များသည် ဆောင်းဥတုတွင် နေထိုင်ရန်နေရာများကို ရွေးချယ်ပြီး အဖိုနှင့်အမ စုံတွဲလိုက် နေလေ့ရှိ၏။ စုံတွဲပေါင်း နှစ်ဆယ့်ငါးတွဲထက်ပို၍ မြင်ရခဲသည်။ ထို့နောက် မတ်လကျမှ နေရင်းဒေသသို့ ထွက်ခွာပျံသန်းလေ့ရှိသည်။

ဤကဲ့သို့ စုံတွဲရှိကြသော ဟင်္သာဖိုမ အကြောင်းတခုနှင့်စပ်၍ အောက်ပါ ရှေးမွန်မြန်မာသမိုင်းပုံပြင် ကောက်နုတ်ချက်တွင် တွေ့နိုင်လေသည် -

.....မြတ်စွာဘုရားသည် သထုံမြို့၌ တရားခုနစ်ရက်
 ဟောတော်မူပြီး... အနောက်မြောက်ထောင့်သို့ မျက်
 နှာ ရှေးရှုကြွတော်မူသည်တွင် ဟံသာကုန်းအရှေ့သို့
 ရောက်သည်။ဟင်္သာဖိုမ ကောင်းကင်သို့ ပျံ၍
 အတောင်နှစ်ဘက်ယှက်လျက် ပူဇော်သည်ကို ဘုရား
 သခင် မြင်တော်မူ၍ ပြုံးတော်မူသည်။အရှင် အာ
 နန္ဒာ မြင်၍ ‘ဘုန်းတော်ကြီးလှသော တရားမင်း
 ဘုရား၊ အဘယ် အကြောင်းကြောင့် ပြုံးတော်မူ
 သနည်း’ဟု လျှောက်ရာတွင် ‘ချစ်သားအာနန္ဒာ၊ ထို
 ဟင်္သာဖိုမ ပျံဝဲသောအရပ်၌ ငါပရိနိဗ္ဗာန် ယူတော်
 မူသည့်နောက် အနှစ် ၁၃၆ နှစ်ရှိသောအခါ ဟံသာ
 ပြည်ကြီး ဖြစ်လတ္တံ့’ ဟူ၍ဘုရားသခင် ဗျာဒိတ်
 ပေးတော်မူသည်။ဘုရားသခင် ဗျာဒိတ်ပေးတော်
 မူသည့် မြို့ဖြစ်သောကြောင့် သိကြားမင်းကိုယ်တိုင်
 စောင်မစီရင်သည်။ သက္ကရာဇ် ၅၁၄ ခု၊ တပို့တွဲလပြည့်
 ကျော် ၁ ရက်၊ တနင်္လာနေ့ ဟံသာကုန်းတွင် မြို့တည်
 ပြီးမှ ပဲခူးဟံသာ အမည်သမုတ်၍ သမလ၊ ဝိမလ
 ညီနောင်နှစ်ပါးတို့အား ပေးအပ်တော်မူသည်။
 ဤကား မွန်လူမျိုးများနှင့် ဟင်္သာငှက် ဆက်စပ်ပုံ

တည်း။

ထိုဟံသာဝတီပြည် (ဟင်္သာတို့ပြည်)နှင့် ဟင်္သာငှက်သည်
 ဟံသာဝတီဆင်ဖြူရှင် ဘုရင့်နောင်ကျော်ထင်နော်ရထာ လက်
 ထက်တွင် ဆက်စပ်မိပြန်လေသည်။ ထိုမင်းသည် ကုန်သည်
 ဈေးသည် ပြည်သူများအဖို့ အလေးတင်းတောင်း မူးပဲကျပ်
 စသည်မွန်ကန်စွာ ရောင်းဝယ် သုံးဆောင်နိုင်ကြစေရန်

ဟင်္သာရုပ် အလေး ကြီးငယ်တို့ကို သွန်းလုပ် ထုတ်ပေးတော်မူလေသည်။

ဟင်္သာငှက်သည် လောကီ လောကုတ္တရာရေးနှင့် ရောယှက်နေသည်ကို အထက်တွင်မြင်ရပြီ။ ဤတွင် မွန်မြန်မာဒေသသို့ ဗုဒ္ဓဘာသာအယူ၊ ဗြာဟ္မဏ၊ ဟိန္ဒူဝါဒအယူ စုံစုံရောက်ခဲ့သည်ဖြစ်ရာ ဟင်္သာနှင့်စပ်သော သာဓကအများရှိလေသည်။ ထပ်မံပြပါဦးအံ့။

ရှေးခေတ် အဆောင်အယောင် မင်းခမ်းတို့တွင် ဟင်္သာရုပ် ကွမ်းအုပ်တော် အထိမ်းအမှတ် ပြုလုပ်သုံးစွဲရိုး ရှိလေသည်။ အဓိပ္ပာယ်မှာ ငါးရဲငါးဆယ် အသိတိနိပါတ် စူဠဟံသ မဟာဟံသ ဇာတ်လာ ဘုရားအလောင်း ဟင်္သာမင်းကို မုဆိုးက ညွတ်ကျော့ကွင်းထောင်၍ ဗာရာဏသီမင်းကို ဆက်သည်တွင် ဟင်္သာမင်းမှာ ဝေဒနာကြောင့် ရွှေနှင့်တူသော အသား၊ ဗတ္တမြား အရည်နှင့်ဘူသော သွေးရည် ယိုစီးနေသည်နှင့် မင်းကြီး သနားကရုဏာ ဖြစ်ကာ ပြုစုသိမ်းမွေးခြင်းကို စွဲ၍ အထိမ်းအမှတ် ထုလုပ်လေသည် ဟူ၏။

တဖန် ဘုရားကျောင်းကန်ရှိ တံခွန်တိုင်ထိပ်တွင် သစ်သား ဟင်္သာရုပ် ထုလုပ်ရိုး ရှိလေသည်။ ထိုအလေ့အထသည် ဤနိုင်ငံသာမဟုတ်၊ ရှေးခေတ်မွန်များ နေထိုင်ခဲ့ရာ ယိုးဒယား၊ လန်ဖွန်း မြို့ဘက်တွင်လည်း ရှိလေသည်ပင်။ ဟင်္သာရုပ် ထားလည့် အကြောင်းရင်းမှာ ငါးရဲငါးဆယ်တေရသနိပါတ်၊ ဇဝနဟံသဇာတ်လာ ဘုရားအလောင်းဟင်္သာမင်းသည် နေမင်းနှင့် အပြိုင် လျင်မြန်ပုံအစွမ်းပြရာက ဗာရာဏသီမင်းအား သေခြင်းတရားလျင်မြန်ပုံ ဟောပြဆိုမည်နှင့် မင်းကြီးကြည်ညိုပြုစုခြင်းကို စွဲ၍ အထိမ်းအမှတ် ထုလုပ်လေသည် ဟူ၏။

ဟင်္သာရုပ်ကွမ်းအုပ်တော်။ အောဒိ ၁၉ ရာစု၊ မန္တလေး။
အပျိုးသားပြတိုက်၊ ရန်ကုန်။ ။

ဤသည်မှာ ဗုဒ္ဓဘာသာအစဉ်အလာမှ အနက်အဓိပ္ပာယ် ယူခြင်းဖြစ်လေသည်။ ပြာဟ္မဏ ဟိန္ဒူအယူနှင့် ဟင်္သာငှက် ဆက်သွယ်ပုံ ဆိုရန်ရှိသေးသည်။ မွန်မြန်မာတို့ဒေသသို့ စော စော ကတည်းက ဗုဒ္ဓဘာသာ သာမဟုတ်၊ ပြာဟ္မဏဟိန္ဒူ အယူလည်း ရောက်လာထွန်းကားခဲ့ဖူး လေသည်။ ပြာဟ္မဏ ဟိန္ဒူအယူတွင် ဗြဟ္မာမင်းကြီးသည် ဩကာသလောကနှင့် သတ္တလောကကို ဖန်တီးသူဖြစ်လေသည်။ ဗြဟ္မာမင်းကြီး၏ ဇနီးမှာလည်း သူရဿတီနတ်သမီး ဖြစ်လေသည်။ ထိုနတ် သမီး၏စီးတော်ယာဉ်ကား ဟင်္သာပင် ဖြစ်သည်။ ထိုသူရဿတီ သည် စာပေပညာ၊ နှုတ်မှုပညာများ စောင့်ရှောက်သည်ဟု လူအများ ယုံကြည်ကြသည့်အတိုင်း ဟင်္သာစီး သူရဿတီ ပုံသဏ္ဌာန်ကို ကိုးကွယ်တတ်ကြလေသည်။ ။

စာကိုး

- ၁။ ဆရာသိန်း၊ “ရှေးက အထိမ်းအမှတ် ပြုလုပ်ကိုးကွယ် ပူဇော်ကြ ခြင်းအကြောင်း”၊ မြန်မာနိုင်ငံသုတေသနအသင်းဂျာနယ်၊ ကရော ပြန်နှိပ်။ တွဲ ၄ (၁၉၁၄) စာ ၂၃၆ - ၂၄၅။
- ၂။ “သံလျင်ရာဇဝင်”၊ မြန်မာနိုင်ငံ သုတေသနအသင်းဂျာနယ်၊ ကရောပြန်နှိပ်။ တွဲ ၅ (၁၉၁၅) စာ ၁ - ၂။
- ၃။ B. E. Smythies, *The Birds of Burma*. Oliver & Boyd, 1953.
- ၄။ Reginald Le May, *A Concise History of Buddhist Art in Siam*. Cambridge University Press, 1938.

ကြာပန်းသည် ပန်းချီ၊ ပန်းပု အနုသုခုမ လက်ရာများတွင် အဆင်တန်ဆာအဖြစ် လည်းကောင်း၊ ဂုဏ်ဝိသေသ ဆောင်သောကြောင့် လည်းကောင်း ပူးတွဲပါရှိတတ်လေသည်။

ကြာပန်း၏ ဂုဏ်ဝိသေသသည်လည်း ဤသို့ သမိုင်းစဉ် ဆက်လာပေ၏။

ယခု ပါကစ္စတန်နိုင်ငံရှိ အိန္ဒုမြစ်ဝှမ်းတွင် ရှေးနှစ်ပေါင်း ငါးထောင်ခန့် (ဘီစီ ၃၀၀၀) က မိုဟန်ဂျီဒါရီမြို့၊ ဟာရပ္ပမြို့ များ ထွန်းကားခဲ့လေသည်။ မြို့နေများသည် အသားမည်း ဒရာဗီးဒီးယန် လူမျိုးများ ဖြစ်ကြသည်။ ထိုသူများကား တိုက်တာ ကျီကြနှင့်အတူ လူနေမှု အဆင့်အတန်း မြင့်လှပေသည်။ ပမာဆိုသော် သူတို့သည် ချည်ထည်ကိုဆေးဆိုးသော အတတ်ကိုလည်း တတ်၏။ နီလာ၊ ကျောက်စိမ်း၊ သလင်း စသော တွင်းထွက် ကျောက်မျက်ရတနာတို့ကိုလည်း သုံး၏။ ကျွဲ၊ နွား၊ ကုလားအုပ်၊ ဆင် စသော တိရစ္ဆာန်တို့ကိုလည်း ယဉ်ကျေးအောင်မွေး၏။ အရုပ်စာကိုလည်းတီထွင်၍ အချင်းချင်းဆက်သွယ်မှုပြု၏။

သူတို့ ကိုးကွယ်ရာသည် ဘူမိဒေဝီပင် ဖြစ်လေသည်။ ပုံသဏ္ဌာန်အားဖြင့် ဆိုရပါမူ ရှေးဟောင်းသုတေသန ဌာန၏ တူးဖော်မှုအရ ပေါ်ထွက်လာသော ခါးကျယ်ကျယ် ရင်ပြည့်

ပြည့်နှင့် ကြာပန်းကိုဦးခေါင်းတွင်ပန်သားသော အမျိုးသမီး ရုပ်ပင် ဖြစ်လေသည်။

ဘူမိဒေဝီ ဆိုသည့်ကိစ္စကို ရှင်းရပေဦးမည်။ လူတို့သည် မိမိတို့၏ ဘဝတည်၍ရေးအတွက် သူတို့နေထိုင်ရာ ရေမြေကို အားထားကြရသည်။ ရေမြေတည်းဟူသော မိခင်၏ ရင်ခွင်မှ သူတို့သည် စပါးရေစာကို စားသုံးကြရလေသည်။ ထိုရေမြေ ကိုပင် ပုဂ္ဂလိကသေသပြုကာ နတ်မိခင်အဖြစ် သူတို့သည် ကိုးကွယ်ကြလေသည်။ ထိုကိုးကွယ်မှုသည် မိုဟန်ဂျီဒါရိုဘက် တွင်သာမက၊ ခေတ်ပြိုင် အီဂျစ်ဒေသ၊ အဆီးရီးယားဒေသ ဘက်တွင်လည်း အလားတူရှိလေသည်ပင်။

ဘူမိဒေဝီသည် ရေမြေနှင့်ဆိုင်သည်မှာဖြင့် ဟုတ်ပေပြီ။ ကြာပန်းသည် မည်သို့ဆက်သွယ်နေပါသနည်း။ ဤအတွက် အက္ခရာစာပေ တင်လာသောခေတ်ကို ပြန်၍ ရည်ညွှန်းရန် လိုလေသည်။

ယခု အိန္ဒိယနှင့် ပါကစ္စတန်ဒေသများ၌ အက္ခရာစာပေ စတင်ခဲ့သည်မှာ အာရှအလယ်ပိုင်းနေ အသားဖြူအာရိယန် လူမျိုးများ ဝင်ရောက်လာပြီးသည့်နောက် နှစ်ပေါင်းအတန် ကြာကာလတွင် ဖြစ်ပေသည်။ သူတို့သည် ဒရာဗီးဒီးယန် များကို နှိမ်နင်း၍ သူတို့၏နယ်မြေများကို သိမ်းယူအုပ်ချုပ် ကြလေသည်။ ထိုအခါ သူတို့သည် ဒရာဗီးဒီးယန်တို့၏ ဓလေ့ ထုံးစံအချို့ကို သူတို့ပါရင်း ဓလေ့ထုံးစံများနှင့် ရောစပ်ကျင့် လုံးလာကြလေသည်။ သူတို့မှာ ပါရင်းဓလေ့ ထုံးစံနှင့်ဆိုင် သော ဝေဒ (ဉာဏ်ပညာ) အမည်ရှိ မော်ကွန်းကဗျာများ လည်း ရှိလေသည်။

ထိုမော်ကွန်းကဗျာများတွင် သူတို့၏အစ သမိုင်းကြောင်း လည်းပါ၏။ သူတို့ကိုးကွယ်သည့် နတ်ဒေဝါများကိုဆုတောင်းသော ဂါထာများလည်း ပါပါ၏။ ထိုဝေဒ မော်ကွန်းကဗျာများကို အိန္ဒိယနှင့်ပါကစ္စတန်ဒေသများဘက်သို့ သူတို့ဝင်မလာမီကတည်းက သိကုံး ကျက်မှတ်ခဲ့ကြလေသည်။ နောင်သော အခါ အက္ခရာစာပေ တင်ခဲ့ကြတော့သည်။

ထိုဝေဒ မော်ကွန်းကဗျာများ၌ နှစ်အတန်ကြာမှ ထည့်သွင်းခဲ့သော နောက်ဆက်တွဲတွင် ဆိုထားသည်မှာ ဤလောက ၏ အစမူလ (ယောနိ) သည် (ပွင့်ချပ်တထောင်ရှိ) ကြာပင် ဖြစ်လေသည်။ အလင်းရောင်ကိုမီ၍ ကမ္ဘာ့ ကြာသည် ပွင့်အာလာလေသည်။ ကမ္ဘာ့ကြာမှ ဗြဟ္မာ၊ ဗြဟ္မာမှအခြား သက်ရှိ သက်မဲ့များ ပေါက်ဖွားလာရပေသည်။ ထိုကြာကိုပင် ပုဂ္ဂလ ဝိသေသပြု၏။ ကြာနတ်သမီး (ဝါ) သီရိနတ်သမီး (ဝါ) လက္ခမီ နတ်သမီးဟူ၍ အာရိယန်များက ကိုးကွယ်ကြလေသည်။ ထိုကြာနတ်သမီးကို လယ်ယာစိုက်ပျိုးရေးကဏ္ဍဘက်က နွားချေးခြောက်ပိုင်ရှင်မဟူ၍ ခေါ်ဝေါ်တတ်ကြလေသေးသည်။ အဓိပ္ပာယ်မှာ ကျွဲနွားလယ်ယာ ဥစ္စာခန့်ဆောင်ပေးသူ၊ တနည်း ပြန့်ပွားခြင်း၊ အသက်ရှည်ခြင်း၊ ဥစ္စာတိုးတက်ခြင်း၊ ကျော်စောထင်ရှားခြင်း၊ ဂုဏ်ကျေးဇူးပေးသူ၊ မင်္ဂလာပေးသူဟူပေ၏။ ထို့ကြောင့် သီရိနတ်သမီးကို ကြာပန်းပေါ်၌ မတ်တတ်ရပ်နေပုံ ထုလုပ်တတ်ကြလေသည်။

ဤသို့ ကြာသည် တိုးပွားစည်ပင်သည့် အနက်၊ အဓိပ္ပာယ် မင်္ဂလာရှိသည့်အနက်၊ အဓိပ္ပာယ်ဆောင်လျက်ရှိရာမှ နောက်တဆင့် အဓိပ္ပာယ် ပွားလာခဲ့ပြန်သည်။ တဆင့် အဓိပ္ပာယ် ပွားလာပုံမှာ အိန္ဒိယ မဇ္ဈိမဒေသ၌ ဗုဒ္ဓဘုရား ပွင့်ပြီးသည့်

နောက်ကာလနှင့် ဆိုင်လေသည်။ ပါဠိတော် (ဘာသာပြန်) တွင် -

အနွံကောင်း၍ နှလုံးမွေ့လျော်ဖွယ်ရှိသော ကြာပုဏ္ဏ
ရိက်သည် လည်းကောင်း၊ ပဒုမ္မာကြာသည်လည်း
ကောင်း၊ ရေ၌ပေါက်ရောက် ကြီးပွားသော်လည်း
ရေနှင့်မူကား မလိမ်းကျံသကဲ့သို့၊ ထို့အတူသာလျှင်
မြတ်စွာဘုရားသည် လောက၌ဖြစ်၍ လောက၌နေ
တော်မူသော်လည်းလောကနှင့်လိမ်းကျံတော်မမူလေ။

ဟူ၍ ကြာနှင့်ဗုဒ္ဓကို နှိုင်းခိုင်းလေသည်။ တဖန် ပါဠိ အဋ္ဌက
ထာ (ဘာသာပြန်) တွင် ဘုရားငါးဆူပွင့်မည့် ပုဗ္ဗနိမိတ်အား
ဖြင့် ဤ ဘဒ္ဒကမ္ဘာ ပေါ်စအခါ၌ (သင်္ကန်း ပရိက္ခရာအစုံ
အလင်နှင့် တကွ) ကြာငါးပွင့် ပါလာသည်ဟု ဆိုလေသည်။
ထိုအခါ ဗုဒ္ဓသာသနာပျံ့နှံ့ရာ အိန္ဒိယ၊ တရုတ်၊ သီဟို၊ မြန်မာ
စသော အာရှနိုင်ငံ အသီးသီး၌ ဘုရား ဆင်းတုများကို
ကြာပလ္လင်ပေါ်တွင် ထိုင်လျက်ဖြစ်စေ၊ ကြာပွင့် ပေါ်တွင်
ရပ်လျက်ဖြစ်စေ၊ ကြာချပ်တွေ ဝိုင်းရံလျက်ဖြစ်စေ ထုလုပ်
ကတ်ကြလေသည်။

ထို့နောက် သင်္ကေတရိုက်ဗုဒ္ဓဝင်ဖြစ်သော လလိတဝိဇ္ဇာရ
(ဘာသာပြန်) တွင် ဗောဓိသတ္တဘုရားလောင်းသည် မယ်တော်
၏ ညာဘက်ခါးထက်မှ ဖွားမြင်၍ မြေပြင်သို့ ဆင်းသည့်အခါ
မြေပြင်မှကြာပေါက်၍ ခံလာသည်ဟူ၍ ပါလေသည်။ ထိုအခါ
ဖွားတော်မူခန်းပုံများတွင် ကြာပန်းပေါ်၌ ဗောဓိသတ္တဘုရား
လောင်းမတ်တတ်ရပ်နေဟန် ရေးဆွဲထုလုပ်တတ်ကြလေသည်။
(အိန္ဒိယ) နာလန္ဒာ အရပ်မှ ရုပ်ကြွ၊ တိဗက် ဆေးရေးပန်းချီ၊
(မျှော်ဇာ) ရွှေညောင်ပင်ရိုးမှကျောက်ရုပ်ကြွ၊ (ပုဂံ) နန္ဒမည

(အနန္တပညာ) ဘုရားမှ ဆေးရေးပန်းချီသည် သာဓကများ ဖြစ်ကြလေသည်။

အဝလောကီတေသရဗောဓိသတ္တ။ အေဒိ ၁၁ ရာစု၊
အပယ်ရတနာဘုရား၊ ပုဂံ။

ထို့ပြင် မဟာယာဉ်ဂိုဏ်းလာ ဗောဓိသတ္တများကို ကြည့်ပါ
လေ။ ဗုဒ္ဓသာသနာတွင် ထေရဝါဒနှင့် မဟာယာဉ်ဟူ၍ ဂိုဏ်း
ကြီးနှစ်ဂိုဏ်း ရှိခဲ့ရာ မဟာယာဉ်ဂိုဏ်းက ဗောဓိသတ္တများ
သည် (ပါရမီဖြည့်၍ သတ္တဝါအချို့ကိုချွတ်ပြီးနောက် ပရိနိဗ္ဗာန်
စံဝင်ရန်ထက်) သတ္တဝါတဦးတယောက်မကျန် ကယ်တင်ရန်
စောင့်ဆိုင်း၍ လောကကို စောင့်ရှောက် နေသူများသာ
ဖြစ်ကြသည်။ ပြယုဂ်အားဖြင့် အိန္ဒိယ၊ မြန်မာ၊ နိပေါ

စသောဒေသများတွင် တွေ့ရတတ်သော ကြာရိုး ကြာစွယ်
ဝဲယာတွင်ထား၊ ဒူးတဘက်ထောင် ဒူးတဘက်ချ မင်းထိုင်
ထိုင်နေသည့် အဝလောကိတေသရ ဗောဓိသတ္တပုံများ၊ ကြာရိုး
ကို လက်တဘက်တွင် ကိုင်လျက် မတ်တတ်ရပ်နေသည့် ပဒု
မပါဏိ ဗောဓိသတ္တပုံများ ဖြစ်ကြလေသည်။

ဤသို့အားဖြင့် ကြာသည် သန့်ရှင်း စင်ကြယ်ခြင်း၊
မြင့်မြတ်ခြင်းသဘော ဆောင်လာခဲ့လေသည်။ ။

စာကိုး

- ၁။ “၂-ဥဒါယိတ္တေရဂါထာ (သောဠသနိပါတ်)”၊ ထေရဂါထာ
ပါဠိတော် မြန်မာပြန်။ ရန်ကုန်၊ ဗုဒ္ဓသာသနာအဖွဲ့၊ ၁၉၆၀။
- ၂။ ဦးမြ။ အပယ်ရတနာလိုက်ဂူဖုရား၊ ဒု-နှိပ်။ ရန်ကုန်၊ ယဉ်
ကျေးမှုဝန်ကြီးဌာန၊ ၁၉၇၄။
- ၃။ စွယ်စုံကျော်ထင်ကျမ်း။ ရန်ကုန်၊ ဣစ္ဆာသယ၊ မ-၁၃၁၇။
ပုစ္ဆာ ၂၆၃။
- ၄။ Ananda K. Coomaraswamy, *Elements of Buddhist
Iconography*. Cambridge, Mass., Harvard University
Press, 1935.
- ၅။ Funk & Wagnalls *Standard Dictionary of Folklore,
Mythology & Legend*. N. Y., 1949-50. Vol II.
- ၆။ U Aung Thaw, *Historical Sites in Burma*. Rangoon,
Ministry of Union Culture, 1972.
- ၇။ H. Zimmer, *Myths & Symbols in Indian Art &
Civilization*. Princeton University Press, 1962.
- ၈။ Benjamin Rowland, *The Art & Architecture of India:
Buddhist, Hindu, Jain*. Penguin Books, 1970.
- ၉။ E. J. Thomas, *Comp. , The Quest of Enlightenment*.
London, Murray, 1950.

၅။ ဆင်းဟုအစ

မြတ်စွာဘုရား သက်တော်ထင်ရှား ရှိစဉ်က ကောသလ
မင်းကြီးသည် ဘုရားရှင်ကို ကြည်ညိုလှသဖြင့် စန္ဒကူးရုပ်ပွား
ထုလုပ်စေခဲ့ကြောင်း စကားစဉ်ရှိလေသည်။ ထိုစကားသည်
မည်သည့်ကျမ်းဂန်တွင် ပါဝင်ပါသနည်းဟူ၍ မုံရွာရှင်သီရိမာ
လာက မုနွေးဆရာတော် ရှင်အရိယာဝံသ အာဒိစ္စရံသီအား
ပုစ္ဆာ (၉၀) အဖြစ် မေးလျှောက်လေသည်။

ထိုစကားမှာ ဝဇ္ဇဂုံလိရာဇဇာတ်တွင်ပါဝင်ပေ၏။ သို့ရာတွင်
ထိုဇာတ်မှာ ငါးရာဇာဓိပတိအလွတ်ဖြစ်သော လောကီယုန်း
ပဏ္ဏာသဇာတ်မှလာသောဇာတ်ဖြစ်သည်။ ထိုပဏ္ဏာသဇာတ်ကို
သင်္ဂါယနာတင် ကျမ်းမျိုးတို့တွင် အရေအတွက် မဝင်သော
ကြောင့် လည်းကောင်း၊ ယုန်းတို့ တိုင်းပြည်မှဖြစ်သောကျမ်း
ဟူ၍ ဆရာ အစဉ်အဆက်တို့ ပြောဆိုကြသောကြောင့်လည်း
ကောင်း၊ သဘောယုတ္တိတန်မတန်ချင့်မိ၍လည်းကောင်း ပညာ
ရှိတို့ အမြတ်တနိုးမပြုကုန်ဟူ၍ ဆရာတော်က မှတ်ချက်ချလေ
သည်။

ဆရာတော်က အောက်ပါအတိုင်း မှတ်ချက်အဆုံး၌ ထပ်မံ
ဖြည့်စွက်ပြန်လေသည်။

သင်္ဂါယနာဝင်ကျမ်းစုပင်မဟုတ်သော်လည်း ဘုရား
ကျေးဇူးတော်ဂုဏ်တော်နှင့်စပ်၍ အလေးအမြတ် ပြု

ယဉ်ကျေးမှု အထိမ်းမှတ်များ

အပ်သော အရာဌာနသို့ ရောက်သောကာလ အလေး
အမြတ် ပူဇော်သက္ကာရ ပြုသင့်သည်ပင်ဖြစ်သည်။

ယှန်း (ဝါ) ဇင်းမယ်ပဏ္ဍာသသည် ခရစ် ၁၅-၁၆ ရာစု
အတွင်း ဇင်းမယ်မြို့၌ပေါ်ပေါက်လာသောကျမ်းဖြစ်ပေသည်။
ထိုကျမ်းလာ ကောသလမင်း၏ စန္ဒကူးသားဆင်းတု ပြုလုပ်
ကြောင်းကိစ္စကား တရုတ်ရဟန်းတော် အရှင် ဖာဟီယန်၏
မှတ်တမ်းတွင်လည်း ပါဝင်ခဲ့ပါလေသည်။

အေဒီ ၅ ရာစုတွင် တရုတ်ရဟန်းတော် အရှင်ဖာဟီယန်
သည် အိန္ဒိယနှင့်သိဟိန္ဒုသို့ ဘုရားဖူးကြွလေသည်။ ထိုရဟန်း
တော်သည် ခရီးစဉ် မှတ်တမ်းလည်း ထားရစ်ခဲ့လေသည်။
မှတ်တမ်း၌ ဖော်ပြသည်မှာ မြတ်စွာဘုရားသည် မယ်တော်မိ
နတ်သားအား တရားဦးဟောရန် တာဝတိံသာ နတ်ပြည်၌
ဝါကပ်တော်မူလေသည်။ ထိုအတွင်း သာဝတ္ထိပြည့်ရှင် ကော
သလမင်းကြီးသည် ဘုရားသင်နှင့် ကွေ့ကွင်း နေရသည်ကို
သည်းမခံနိုင်သောကြောင့် စန္ဒကူးသားရုပ်ပွားတော်ကိုထုလုပ်
ကိုးကွယ်လေသည်။ သီတင်းကျွတ်တွင် ဘုရား သင်သည်
လူပြည်ကိုဆင်း၍ ဇေတဝန်ကျောင်းသို့ရောက်သော် ရုပ်ပွား
တော်သည် ချက်ချင်း မိမိနေရာမှထ၍ ကြိုဆိုလေသည်။
ထိုအခါ ဘုရားသင်က—

“အသင်ရုပ်ပွားတော်သည် နေမြဲတိုင်းနေရာ၌ နေတော်မူ
လော့၊ ငါဘုရားပရိနိဗ္ဗာန်စံတော်မူပြီးနောက် အသင်ရုပ်ပွား
တော်သည် လောကုတ္တရာ တရားကို ဆည်းပူးကြကုန်သော
အမျိုးလေးပါး သတ္တဝါများ၏အကျိုးငှာ ငါဘုရားကိုယ်စား
ဖြစ်လိမ့်မည်။”

ဟု ဗျာဒိတ်စကား မိန့်ကြားတော်မူခဲ့လေသည်။ ထိုအခါ ရုပ်ပွားတော်သည် နေမြဲနေရာ၌ပကတိအတိုင်း ပြန်၍နေတော်မူလေသည်။

ထို ရုပ်ပွားပုံမှာ ပထမဦးဆုံး ထုလုပ်သော ပုံတော်ပေတည်း။ နောင်လာနောက်သား လူအများသည် ထိုပုံတော်မှ ကူးယူထုလုပ်ကြရသည်။ ထိုပုံတော်သည်လည်း သာဝတ္ထိပြည် ဇေတဝန်ကျောင်းတော်၌ နှစ်ပေါင်းများစွာ စံပယ်ခဲ့လေ၏။ သို့ရာတွင် အရှင်ဖာဟိယန် ရောက်ချိန်၌ ဇေတဝန်ကျောင်းတော်သည် မီးသင့်လောင်၍ ထိုအစား ကျောင်းသစ်ဖြစ်နေခဲ့လေပြီ။ ရုပ်ပွားတော်မှာမူ မီးထဲတွင် မပျက်စီး။ ပကတိအတိုင်း ရှိခဲ့ပေ၏။ ထို့ပြင် ကျောင်းတော်သစ်တွင် ပြန်လည်စံပယ်ခဲ့လေသည်။ ရှင်ဖာဟိယန်ကိုယ်တိုင်ထိုကျောင်းသစ်သို့ ရောက်ခဲ့လေသည်။

ဤသည်မှာ ဘုရားသခင် လက်ထက်တော်၌ ရုပ်ပွားဆင်းတု ထုလုပ်ခဲ့ကြောင်း ၅ ရာစုခေတ် စာ မှတ်တမ်း ဖြစ်လေသည်။

မတ်ရပ်ဆင်းတု။ အေဒီ ၂-၃ ရာစု၊ ဂန္ဓာရပုံစံ၊ ကုရှန်ဂေသ။

မတ်ရပ်ဆင်းတု၊ မထုရာပို့စီ။

စပ်မိ၍ဖော်ပြရသော် အိန္ဒိယနိုင်ငံရှိ ရှေးဟောင်းသုတေသနဌာနသည် သာသနိကပစ္စည်းများကို အခါကာလအားလျော်စွာ တူးဖော်သုတေသနပြုခဲ့လေသည်။ ထိုအခါ ဘုရားသင်လက်ထက်၌ ထုလုပ်ခဲ့သော ရုပ်ပွားဆင်းတုများကိုကား မတွေ့ကြရ။ ထိုခေတ်တွင် ဘုရားတရား ကြည်ညိုသူများက ထုလုပ်သောဘုရားလောင်းဖွားတော်မူခန်း ကြာပန်းပုံ၊ ဗောဓိပင်နှင့် ပလ္လင်အောင်ခန်း ဗောဓိပင်ပုံ၊ ဘုရားရှင် တရားဦးဟောခန်း ဓမ္မစကြာပုံ၊ ပရိနိဗ္ဗာန်စံခန်း ထူပါရုံပုံတို့ကိုသာ တွေ့ခဲ့ကြလေသည်။ အိန္ဒိယအနောက်မြောက်ပိုင်း ဂန္ဓာရဒေသတွင်လည်းကောင်း၊ အိန္ဒိယ အလယ်ပိုင်း မထုရာ ဒေသတွင်လည်းကောင်း ရှေးဟောင်းသုတေသနဌာနက တွေ့ရှိခဲ့သော ရုပ်ပွား ဆင်းတုများသည် အေဒီ ၁ ရာစု လောက်ကဟူ၍ ခန့်မှန်းခဲ့ကြလေသည်။

စာကိုး

- ၁။ ရှင်အရိယာဝံသအာဒိစ္စရံသီ။ သမန္တစက္ခုဒီပနီကျမ်း။ ရန်ကုန်၊ ကာယသုခပုံနှိပ်တိုက်၊ ၁၉၆၈။ ပထမအုပ်။
- ၂။ Fa-hsien, *A Record of the Buddhist Countries*. Peking, Chinese Buddhist Association, 1957.
- ၃။ H. Saddhatissa, "Pali Literature of Thailand", *Buddhist Studies in Honour of I. B. Horner*; ed. by L. Cousins et al. (Dordrecht - Holland, D. Reidel Publishing Co., C. 1974) pp. 211-225.
- ၄။ D. Seckel, *The Art of Buddhism*. N. Y., Crown Publishers, 1964.

၆။ ကိန္နရာ

ကိန္နရာ ကိန္နရီတို့၏ ဇာစ်မြစ်သည် အိန္ဒိယစာပေနှင့် အနုပညာတွင် ရှိ၏။

ဤတွင် ဟိန္ဒူပုရာဏ်ကျမ်းများ၏ အလိုအရ ဗြဟ္မာကြီးက ကိန္နရာ ကိန္နရီတို့ကို ဖန်ဆင်းခဲ့၍ သူတို့သည် ကေလာသတောင်နေ၊ ကုဝေရ (လောကပါလ) နတ်မင်းကြီးအပါးတွင် ခစားသူများ ဖြစ်ကြသည်။ သူတို့သည် ဆိုက တီးမှုတ်၍ ပန်းမန်ပသ၍ ထိုနတ်မင်းကို ဖျော်ဖြေရိုကျိုးသူများ ဖြစ်ကြသည်။

တဖန် ဗုဒ္ဓဘာသာ စာပေများ၏ အလိုအရ ဟိမဝန္တာတောင်ခြေတွင် ကိန္နရာ ကိန္နရီများ ကျက်စား၍ ဆိုက တီးမှုတ်လျက် နေတတ်သူများ ဖြစ်ကြသည်။ ဘုရားသခင်နှင့် သိကြားအစရှိသော မြင့်မြတ်သူများကို ပန်းကပ်ကြည်ညိုသူများ ဖြစ်ကြသည်။ ဂေါတမ မြတ်စွာဘုရားနှင့် ပသေနဒီကောသလ မင်းကြီးတို့၏ ရှေးဘဝ ဘဝများတွင် ကိန္နရာဘဝ ကျင်လည်ခဲ့သော သာဓကများရှိလေသည်။

ရှိပုံမှာ ဘုရားအလောင်းအလျာသည် တရံတခါက စန္ဒကိန္နရာဟူ၍ ကိန္နရာပိုဖြစ်ခဲ့ဖူး၏။ ထိုအခါ မယားဖြစ်သူ စန္ဒကိန္နရီမ (စန္ဒာ) နှင့်အတူ ဟိမဝန္တာတောင်ခြေကမ်းစပ်တွင် ကခုန် ပျော်မြူးနေရာမှ ဗြဟ္မဒတ်မင်း၏ မြားဒဏ်ခံရ၏။

ထို့နောက် မယား၏ သစ္စာ တန်ခိုးဖြင့် အနာပျောက်ကင်း အသက် ပြန်ရှင်ခဲ့ဖူးလေသည်။ တဖန် ကောသလ မင်းသည် ရှေးဘဝတခုတွင် ကိန္နရာဖိုဖြစ်ခဲ့ရာ တညနေတွင် မယားဖြစ်သူ ကိန္နရီမနှင့်အတူ မြစ်တဘက်သို့ ကူး၏။ ထိုအခါ ကိန္နရာဖိုက တဘက်ကမ်းသို့ ရောက်သွားသော်လည်း မိုးရွာရေကြီးလာ မှုကြောင့် ကိန္နရီမမှာ တဘက်တွင် ကျန်ရစ်၏။ လျှပ်ပြက်၍ တဦးကိုတဦး မြင်ရသည့်အခါ နှစ်ဦးသား ငိုကြွေးမိကြ၏။ သူတို့သည် နံနက်ခင်းလင်း၍ ရေကျသွားချိန်တွင်မှ ပြန်လည် ဆုံဆည်းမိတော့၏။ ဤသို့ သူတို့ တည ကွဲကွာခဲ့သည်ကို ပြန်ပြောင်း ပြောဆိုကာ ငိုလိုက်ရယ်လိုက်ရှိကြသည်မှာ အနှစ် ခုနစ်ရာ ကြာလေသည်ဟူ၏။

ကိန္နရာ ကိန္နရီတို့၏ ပုံသဏ္ဌာန်ကိုအကြမ်းအားဖြင့် လူကိုယ် နှင့် မြင်းမျက်နှာရှိသည်ဟူ၍လည်းကောင်း၊ ငှက်ကိုယ် ငှက်အ တောင်နှင့် လူမျက်နှာ ရှိသည်ဟူ၍ လည်းကောင်း ဆိုင်ရာ အဘိဓာန်များတွင် ဖော်ပြတတ်ကြသည်။

ပထမ ပုံစံမျိုးကို ဘင်္ဂလားအရှေ့ပိုင်း ပဟာပူအက်တွင် ရှေးဟောင်းသုတေသနဌာနက တူးဖော်ရရှိသော ရုပ်ထုများ တွင် တွေ့နိုင်လေသည်။ ဒုတိယ ပုံစံမျိုးကို ဆန်ချီထူပါရုံ အမှတ် ၁ တုရိုက်တိုင်တွင် အကွက်ဖော်လျက်သား တွေ့နိုင်လေ သည်။ ထိုဆန်ချီထူပါရုံရှိ ပုံစံကား မြတ်စွာဘုရားပရိနိဗ္ဗာန် ပြုပြီးနောက် ကျန်ရစ်သော သာဓိရိက ဓာတ်တော်အချို့ကို ကုသိန္ဒာရုံရှိ မလ္လာမင်းတို့က စေတီရရှိကာ စေတီဌာပနာသွင်း ၍ သဒ္ဓါကြည်ညိုစွာ ပူဇော်ခန်းဖြစ်လေသည်။ ထိုအခန်းတွင် ကိန္နရာ ကိန္နရီများသည် ပန်းမန် သယ်ဆောင် ပျံသန်းကာ စေတီပုထိုးကို ပူဇော်နေကြပုံ တွေ့နိုင်လေသည်။ တခုမှတ်ရန်

ရှိလေသည်။ ငှက်ကိုယ် လှူမျက်နှာနှင့် ကိန္နရာပုံမျိုးကို အိန္ဒိယ ပြည်ပရှိ ယိုးဒယား၊ အင်ဒိုနီးရှား (သုဝဏ္ဏဒီပ)၊ မြန်မာ့ဒေသ ၌ ရေးဆွဲထုလုပ်သော (ဗုဒ္ဓသာသနိကဆိုင်ရာ) ဆေးရေး ပန်းချီနှင့် ရုပ်လုံး ရုပ်ကြွများတွင် အတွေ့ရများလေသည်။ မြန်မာ့အဖို့ ဆိုရသော် ပုဂံရှိ အပယ်ရတနာဘုရား၊ နန္ဒမညာ ဘုရား၊ အာနန္ဒာအုတ်ကျောင်း နံရံများတွင် ကိန္နရာ ကိန္နရီ ဆေးရေးပန်းချီများကို တွေ့နိုင်လေသည်။

စစ်ကိုင်းမြို့၊ တိလောကဂူလှိုဏ်အရှေ့ဘက်။ ဧကန်အနောက်ဘက်နံရံ
ဆေးရေးကိန္နရာ ကိန္နရီ။

စိတ်ဝင်စားစရာတစ်ခုကို ဖော်ပြရပေဦးမည်။ ဗုဒ္ဓဘာသာ စာပေများအနက် သင်္သကရိုက်ဘာသာရေး သုဓနုကုမာရ၊ (ဝါ) သုဓနုမင်းသားနှင့် မနော်ဟရီကိန္နရီမဝတ္ထု တစ်ခုရှိလေ သည်။ ထိုဝတ္ထုမှာ အိန္ဒိယမှ သုဝဏ္ဏဒီပရောက်ကာ ဗောဓေ ဗုဓောစေတီနံရံတွင် ရုပ်ကြွဇာတ်လမ်းများအဖြစ် ပြန်လည် ဆန်းသစ်ခဲ့လေသည်။

ထိုဇာတ်သည် ယိုးဒယားနှင့် လောနိုင်ငံတွင် ဇင်းမယ် ပဏ္ဏာသ ဇာတ်ငါးဆယ်ဝင် ဇာတ်ထုပ်တခု ဖြစ်လာခဲ့လေသည်။ ထိုဇာတ်သည် မြန်မာနိုင်ငံသို့တဆင့်ကူးကာ မနော်ဟရီပျိုဟူ၍ လည်းကောင်း၊ သူဇာပျိုဟူ၍ လည်းကောင်း၊ ငွေတောင်ရကန်ဟူ၍လည်းကောင်း မြန်မာစာပေတွင် တိုးပွားလာခဲ့လေသည်။ တရုတ်နိုင်ငံ၊ ကိုရီးယားနိုင်ငံ၌ကား ကိန္နရီမည် ရှေးမဘဝပြောင်းကာ ဇာတ်ထုပ်သစ်တမျိုး ဖြစ်လာခဲ့လေသည်။ ။

စာကိုး

- ၁။ ဦးဖိုးလတ်၊ “ကိန္နရာ”၊ အမျိုးသားယဉ်ကျေးမှုစာစောင်၊ မှတ် ၁ (၁၉၆၂)၊ စာ ၂၀ - ၂၄။
- ၂။ “ဒွေးမယ်နော်ဝတ္ထု”၊ မြန်မာ့စွယ်စုံကျမ်း။ တွဲ ၅ (၁၉၆၁) စာ ၃၄၃ - ၃၄၆။
- ၃။ “The Peacock Maiden”, *Im Folk Tales from China*, 3rd Series. Peking, Foreign Language Press, 1962. pp. 16-46
- ၄။ R. S. Panchanubhi, *Gandharvas & Kinnaras in Indian Iconography*. Dharwar, Kannada Research Institute, 1951.

၇။ ဖားစည်

ကြေးနက်စည်များကို လူတို့စတင်သုံးစွဲခဲ့သည်မှာ ဘီစီ ၆ ရာစုလောက်က ဖြစ်သည်ဟု ဆိုလေသည်။ ထိုစည်များမှာ နေရာဒေသကွဲပြားသည့်အလိုက် စည်ပုံပန်းချင်း အနည်းငယ် ကွဲပြားလေသည်။ အဆင်အပြင်လည်း ထို့အတူဖြစ်လေသည်။

ဆိုလိုသည်မှာ ထိုစည်များသည် အပေါ်ကားအောက်ရှူး ဖြစ်သော်လည်း ကားပုံ၊ ရှူးပုံချင်းလည်း နည်းနည်းကွာ တတ်ခြင်းပေတည်း။ ရံခါ တဘက်ပိတ်စည်ဖြစ်၍ ရံခါ နှစ် ဘက်ပိတ်စည်လည်း ဖြစ်တတ်သည်။

တဖန် အဆင်အပြင်နှင့် ပတ်သက်၍ စည်မျက်နှာပြင် အလယ်တွင် နေဝန်းဟု ဆိုကြသော ပုံသဏ္ဌာန် ယေဘုယျပါ တတ်လေသည်။ မျက်နှာပြင်အစွန်းနှင့် ကိုယ်ထည်ဘက်တွင် ကား ဖားရုပ်များသာ ပါသည့်အခါလည်း ရှိ၏။ ရေရုပ်များ သာ ပါသည့်အခါလည်း ရှိ၏။ ရေရုပ်များ၊ ဆင်ရုပ်များ၊ နှုတ်သီးမော့ ဘဲရုပ်များ ရောနှော ပါသည့်အခါလည်း ရှိ၏။

ကြေးနက်စည်များ စတင်သုံးစွဲရာဒေသသည် ယခုခေတ် ဗီယက်နမ်နိုင်ငံ၊ ဒုန်စွန်အရပ်ဖြစ်သည်ဟုဆိုလေသည်။ ထိုဒေသ မှတဆင့်၊ ယူနန်ဘက်၊ မြန်မာ၊ ယိုးဒယား၊ လာအို၊ ကမ္ဘောဇ ဘက်၊ မလေးရှား၊ အင်ဒိုနီးရှား ဘက်သို့ ကြေးနက်စည် အသုံးပျံ့နှံ့သွားလေသည် ဖြစ်၏။

မြန်မာနိုင်ငံတွင် ၁၁ ရာစုကစ၍ ဖားစည်အသုံးပြုလာပုံကို ကျောက်စာ၊ မှတ်တမ်းများအရ သိရလေသည်။ သထုံပြည်ရှင် မန္တဟာမင်းကို လက်အောက်ခံများက ဖားစည်အပါအဝင် တူရိယာများ တီးမှုတ်၍ အရိုအသေ ပြုကြသည်ဟု ဆိုလေသည်။ (စကားချပ် - ထိုစည်မှာ နှစ်ဘက်ပိတ်စည်ဖြစ်၍ တကယ့်ဖားရေဖြင့် စည်မျက်နှာကြက်ထားသည်)။ တဖန် ကျန်စစ်သားက အိန္ဒိယရှိ ဗုဒ္ဓဂယာစေတီအတွက် ကုသိုလ်ပြုရာတွင် ရေကန်တူး၊ ဆီမီးထွန်းစေရုံမက ဖားစည်အစရှိသော တူရိယာများတီးမှုတ်ကခုန်၍ ပူဇော်စေသည်ဟုလည်း ဆိုလေသည်။

နောက်ပိုင်းခေတ်၌ ကြေးနက်ဖားစည်ကို ကရင်၊ ကယားလူမျိုးစုများ အသုံးများလေသည်။ ကုန်းဘောင်မင်းလက်ထက်တွင် ငွေတောင်မှ ပဗ္ဗတဒေဝရာဇာဘွဲ့ခံ ကြယ်ဖိုးကြီး အကြီးအကဲက ဆက်သစေသော လက်ဆောင်များ အနက် ဖားစည်လည်းပါလေသည်။ ထိုဖားစည် မျက်နှာပြင်အစွန်းနားတွင် အပြတ်အပွဲကလေးများ ရှိနေလေ၍ အဆက်အသွယ်များကို ဆိုင်ရာက အကျိုးအကြောင်း မေးမြန်းသည်တွင် ရှေးက အကြီးအကဲများသေလျှင် မယား ဆင် မြင်း လက်နက် အသုံးအဆောင်များပါ သင်္ဂြိုဟ်ရာ ထည့်ရပါသည်။ ဟံသာဝတီ ဆင်ဖြူရှင်မင်းတရား လက်ထက်တွင် ဤအမှုကို တားမြစ်သဖြင့် ရှေးထုံးစံမပျက်အောင် စတိထည့်ရပါသည်။ ထိုအခါ သေသူ၏ မယားကိုယ်တစိတ်တပိုင်းဖြစ်သော ဆံပင်၊ လက်သည်း စသည်ကိုလည်းကောင်း၊ ဆင်မြင်းအစိတ်အပိုင်းဖြစ်သော နားရွက်ဖျား၊ အမွှေးများကို လည်းကောင်း၊ ပစ္စည်းအစိတ်အပိုင်းဖြစ်သော အစွန်းအစရတန်သမျှကိုလည်း

ကောင်းထည့်ရပါသည်။ ထို့ကြောင့် ဖားစည်မှာလည်း အပြတ်
အပဲ့ပါရပါသည်ဟူ၍ ပြန်ဖြေလေသည်။

ဤတွင် ကယားဒေသနှင့်စပ်၍ -

ဖားအော်မှ မိုးရွာ

မိုးရွာမှ ငါးမော့

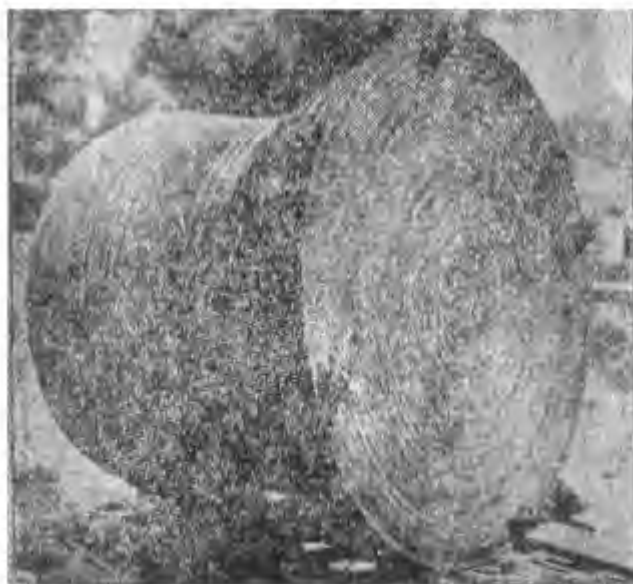
ငါးမော့မှ ရေကြီး

ရေကြီးမှ ဆင်ဆွဲ

ဆင်ဆွဲမှ သစ်ကျ

သစ်ကျမှ ပြည်ဝ

ဟူသော ဆိုထုံးရှိလေသည်။ ထို ဆိုထုံးအရ ကယားတို့၏

ဖားစည်

စီးပွားရေးလုပ်ငန်းသည် ကျွန်းသစ်လုပ်ငန်း ဖြစ်လေသည်။
 ဖြည့်စွက်ဆိုရသော် ကယားတို့၏ စီးပွားရေး လုပ်ငန်းသည်
 ဆန်စပါးလုပ်ငန်းလည်း ဖြစ်လေသည်။ ထို့ကြောင့် ကယား
 တို့သည် ဖားစည်ကို တီးခတ်၍ မိုးခေါ်လေ့ရှိ၏။ ဖားစည်သို့
 သည် ဖားများအုံအင်အော်လာရအောင် တက်ကြွစေသည်ဟု
 ဓာတ်ခွဲစမ်းသပ် တွေ့ရှိရလေသည်။

ထို့ပြင် ဒေသနေ ယင်းဘော်၊ ပဒေါင်၊ ပရဲ လူမျိုးတို့
 သည် မိုးခေါ်သည့်အထိမ်းအမှတ်အဖြစ်ဖြင့် အုပ်စုနှစ်စုခွဲကာ
 လှံနှင့်ဒိုင်းကို အုပ်စုအလိုက်ကိုင်ကာ တိုက်ဟန်ခိုက်ဟန် ဟန်
 ရေးပြတတ်ကြလေသည်။ ထိုဟန်ပြတိုက်ပွဲတွင် ဖားစည်တီး
 ပေးရသည်။ တဖန် ကယား၊ ပရဲ၊ ယင်းဘော်တို့၏ အိမ်သစ်
 တက်ပွဲတွင် ဖားစည်ကို တီးတတ်ကြလေသည်။ ကရင်တို့အဖို့
 ဆိုရလျှင်ကား အိမ်သစ် တက်ပွဲအပြင် နှစ်သစ်ကူးပွဲအချိန်
 တွင်လည်းကောင်း၊ နေကြတ် လကြတ်သည့်အချိန်တွင်လည်း
 ကောင်း၊ အသုဘအချိန်တွင် လည်းကောင်း တီးလေသည်
 ဖြစ်၏။

အထက်တွင် ဆိုခဲ့သည့်အတိုင်း ဖားစည်၏ ပုံပန်းသည်
 အထက်ကားအောက်ရှူးဖြစ်၏။ ဖားစည်၏စက်ဝိုင်းသဏ္ဌာန်
 မျက်နှာပြင်၏ ဗဟိုတွင် ရောင်ခြည်ဖြာနေသော နေဝန်းပုံရှိ
 ၍ ထိုနေဝန်းကို လှိုင်းများက အထပ်ထပ် ရစ်ပတ်ထားသည်
 ဟု ဆိုလေသည်။ အချို့ကမူ ဗဟိုမှပုံမှာ နေဝန်းမဟုတ်
 ရေပွက်သာဖြစ်သည်။ ရေပွက်နှင့် ဆက်စပ်၍ လှိုင်းများ
 အထပ်ထပ် ထနေဟန်ရှိသည်ဟု တမျိုးဆိုကြလေသည်။

ဖားစည်တီးရန်အတွက် ကိုယ်ထည်အထက်ပိုင်းတွင် ချိတ်
 ဆွဲဖို့ ကွင်းငယ်နှစ်ကွင်း ပြုလုပ်ထားလေသည်။ ထိုကွင်းငယ်

များကို ကြိုးတန်း၍ ခြေမဖြင့်ညှပ်ကာ ထိန်းထားရသည်။ ထို့နောက် ဝဲလက်တွင် ဝါးတုတ်ပါးပါးတချောင်း၊ ယာဘက်တွင် လက်ခတ်ဘု တချောင်းဖြင့် တီးခတ်ရလေသည်။ ဝါးချောင်းဖြင့် သုံးချက်တီးပြီးနောက် လက်ခတ်ဘုဖြင့် တချက်ထူရသည်။ ရံဖန်ရံခါ တီးချက်ပြောင်း၍ တီးရသည်။ ကြာကြာတီးသော် ဖားစည်သည် ပူနွေးလာကာ သာယာစူးရှသော အသံထွက်လေသည်ဟူ၏။ ။

စာကိုး

- ၁။ ပြည်ထောင်စု မြန်မာနိုင်ငံ တိုင်းရင်းသား ယဉ်ကျေးမှုရိုးရာ စလေ့ထုံးစံများ၊ ကယား။ ရန်ကုန်၊ မြန်မာ့ဆိုရှယ်လစ်လမ်းစဉ်ပါတီ၊ ၁၉၆၇။
- ၂။ ပြည်ထောင်စု မြန်မာနိုင်ငံ တိုင်းရင်းသား ယဉ်ကျေးမှု ရိုးရာ စလေ့ထုံးစံများ၊ ကရင်။ ရန်ကုန်၊ မြန်မာ့ဆိုရှယ်လစ်လမ်းစဉ်ပါတီ၊ ၁၉၆၇။
- ၃။ ဦးမင်းနိုင်။ ပြည်ထောင်စုအကပဒေသာ။ ရန်ကုန်၊ ယဉ်ကျေးမှုဝန်ကြီးဌာန၊ ၁၉၅၉။
- ၄။ မြန်မာမင်း အုပ်ချုပ်ပုံ စာတမ်း။ ရန်ကုန်၊ ဗဟိုပုံနှိပ်တိုက်၊ ၁၉၇၀။ တတိယပိုင်း။
- ၅။ တက္ကသိုလ်မောင်မောင်ကြီး။ စာမျက်ရှု။ ရန်ကုန်၊ ကျုံပျော်စာပေ၊ ၁၉၆၄။
- ၆။ Richard Morrall Cooler, *The Karen Bronze Drums of Burma: the Magic Pond*. Cornell University, 1979.
- ၇။ Gordon H. Luce, *Old Burma - Early Pagan*. N. Y. , Artibus Asiae, 1969. Vol 1.
- ၈။ H. I. Marshall, *The Karen People of Burma: a Study in Anthropology & Ethnology*. Columbus, Ohio State University, C. 1922.

၈။ ဇာတကမာလာ ပန်းချီ

ဆရာဦးသော်ဇင်သည် ဇင်းမယ်ပဏ္ဏာသ အကြောင်းကို နိဒါန်းရေးယင်း အိန္ဒိယ၌ သင်္သကရိုက်ဘာသာဖြင့် ဇာတကမာလာ ခေါ် ဇာတ်နိပါတ်ရှိသေးကြောင်းကို ဦးဦးဖျားဖျားဖော်ပြခဲ့ဖူးလေသည်။ ထိုဇာတ်နိပါတ်မှာ ၃၄ ပုဒ်သာရှိ၍ အရိယသုရအမည်ရှိ စာဆိုကဝိက ပြုစုလေသည်။

ဇာတကမာလာသည် ခရစ် ၅ ရာစု၊ ၇ ရာစု တဝိုက်၌ အိန္ဒိယနှင့် အခြား အာရှတိုက်သား ဗုဒ္ဓဘာသာဝင်များအဖို့ အရေးပါခဲ့ဟန်တူ၏။ အကြောင်းမှာ အိန္ဒိယသို့ ပညာဆည်းပူးရန် ၇ ရာစု၌ရောက်လာသော တရုတ်ရဟန်းတော် အရှင်ယိကျင်၏ စာမှတ်တမ်းတွင် နာမည်ကျော် နာလန္ဒကျောင်းကြီး၌ ဇာတကမာလာကို သင်ရိုးစာအဖြစ် ပြဋ္ဌာန်းခဲ့သည်ဟူ၍ ဖော်ပြလေသောကြောင့်ပင်။

ဇာတက မာလာမှ ဇာတ်တပုဒ်ကို သာကေ ပြပါဦးအံ့။ တရံရောအခါ ဘုရားလောင်းသည် ဗြာဟ္မဏအမျိုး၌ဖြစ်၍ အရွယ်ရောက်သောအခါ အတတ် ၁၈ ပါးကို သင်ကြားတတ်မြောက်လေသည်။ သူသည် ဥစ္စာပစ္စည်းလည်း ပြည့်စုံ၏။ အခြံအရံလည်းပေါများ၏။ သို့ရာတွင် ယင်းတို့ကိုမမက်မော။ အချိန်တန်သောအခါ လူ့ဘောင်ကိုစွန့်ခွာ၊ တောတောင်ကိုချဉ်း၍ တရားကျင့်လေသည်။ မကြာမီ ဘုရားလောင်း၏

ဂုဏ်သတင်းကြောင့် အရပ်လေးမျက်နှာမှ အမျိုးကောင်းသားများ လာရောက်ဆည်းကပ်၏။ ထိုသူများလည်း ဘုရားလောင်း၏ အဆုံးအမ၌ တည်လေသည်။

ထနေ့သ၌ အဓိကအမည်ရှိ တပည့်တဦးနှင့်အတူ ဘုရားလောင်းသည် တောတောင်ထဲတွင် လှည့်လည်သွားလာလေသည်။ ထိုစဉ် ဘုရားလောင်းသည် ချောက်ကမ်းပါးထဲ လိမ့်ကျနေသော ကျားမနှင့်ကျားငယ်သားသမီးများကို မြင်တွေ့လေသည်။

ကျားမမှာ အစာငတ်မွတ်နေ၍ အင်အားယုတ်လျော့နေလေသည်။ ထို့ကြောင့် ချောက်ကမ်းပါးကို လွှတ်အောင်မခွန်နိုင်။ ထိုအတွင်း ကျားကလေးတွေကလည်း နို့ဆာ၍ တကျည်ကျည်အော်ကာ ကျားမကိုယ်ပေါ်တက်ကြသည်။ မိခင်ကျားမမှာ အစာငတ်မွတ်လှ၍ သားသမီးကိုပင် စားချင်စိတ်ပေါ်လာ၏။ သို့ရာတွင် မစားရန်ဖြစ်နေ၍ အော်၍သာ ကျားကလေးများကို ဖယ်ထုတ်လေသည်။ ဘုရားလောင်းလည်း ထိုအဖြစ်ကို လေ့လာမိပေသည်။ ကျားမမှာ အစာငတ်လွန်းသဖြင့် သားသမီးများကိုပင် မညှာနိုင်တော့ပဲ သတ်စားသော် အကုသိုလ်ကံ ဆိုက်လတ္တံ့ ဟူ၍လည်း တွေးမိလေသည်။ ဘုရားလောင်းသည် စိတ်ဆုံးဖြတ်လိုက်လေသည်။ ထို့နောက် တပည့်ဖြစ်သူ အဓိကကို ကျားမအတွက် သားငါးရှာစေရန်ပရိယာယ်ဖြင့် အဝေးကို စေလွှတ်လိုက်လေသည်။

ဤတွင် ဘုရားလောင်း၏ ဆုံးဖြတ်ချက်ကား အခြားမဟုတ်၊ ကျားမ၏အစားခံရန် မိမိကိုယ်ကို စွန့်လွှတ်တော့မည် ဟူသောဆုံးဖြတ်ချက်ပင် ဖြစ်လေသည်။

ဟော်ရီယုဂျီဘုရားကျောင်းနံရံယွန်းပန်းချီ။ နရာမြို့၊ ကျပန်း

ထိုဆုံးဖြတ်ချက်နှင့်အညီ ချောက်ကမ်းပါးပေါ်မှခုန်ချကာ အသေခံ လိုက်လေသည်။ ကျားမလည်း လူသား စားရ၍ အားအင်ပြည့်ဖြိုးကာ လွတ်ကျွတ်ရာသို့ ကျားကလေးများနှင့် အတူ ပြန်သွားနိုင်လေသည်။ နောင်သော် ကြည်ညိုသူတပည့် များက ဘုရားလောင်း၏ ကြွင်းကျန်ရစ်သော အရိုးများကို ပန်းနံ့သာတို့ဖြင့် ဖုံးအုပ်ပူဇော်ကြလေသည်။

ဤသည်မှာ ဇာတကမာလာမှ ဇာတ်တပုဒ်ဖြစ်လေသည်။ ထိုဇာတ်သည်လည်း အိန္ဒိယ၌သာမက ဗုဒ္ဓသာသနာပြန့်ပွား ရာ အာရှအလယ်ပိုင်းဒေသ၊ တရုတ်၊ ဂျပန်ဒေသ၌ နာမည် ကြီးခဲ့ဖူးတူ၏။ ရှင်းပါအံ့။

အာရှအလယ်ပိုင်း ကုရှာဒေသသည် စိမ်းလန်းစိုပြည်၍ ရွေးခေတ်က ကုန်းလမ်းခရီးသည်များ တည်းခိုနားနေရာဖြစ် ၏။ ထိုဒေသတွင် ကျောက်ဂူများရှိလေသည်။ ထိုကုရှာဒေသမှ ကီဇီးအရပ်ရှိ ဂူနံရံတခုတွင် ဘုရားလောင်း ကျားစားခံပုံကို ကောက်ကြောင်းပန်းချီ ရေးဆွဲထားသည်မှာ ယနေ့ထက်တိုင် တည်ရှိလေသည်။ တဖန် ထိုခရီးမှ ဆက်လက်၍ တရုတ်ပြည် ဘက်သွားသော်ကား တရုတ်ပြည်သို့အဝင်တွင် တုံးဟွန်ဂူများ ကို တွေ့ရပေလိမ့်မည်။ ထိုဂူများတွင်လည်း ထိုဇာတ်ကိုဆေး ရောင်စုံခြယ်၍ တကွက်ပြီးတကွက် ပြထားသည်ကို မြင်နိုင် ပြန်လေသည်။ ဂျပန်ပြည်အတွက် ဆိုရသော် ဗုဒ္ဓဘာသာ ပစ္စည်းပေါများသော နရာမြို့တွင် ဟော်ရိယူဂျီဘုရားကျောင်း ရှိလေသည်။ ထိုဘုရားကျောင်းနံရံတခုတွင်လည်း ထိုဇာတ်ကို ယွန်းပန်းချီဖြင့် သရုပ်ဖော် ထားသည်မှာ အံ့ဩဖွယ်ရာဖြစ် လေသည်။ ။

စာကိုး

- ၁။ Aryasura, *The Gatakamala (Jatakamala) or Garland of Birth-Stories*. Tr. by J. S. Speyer. Delhi, Motilal Vanarasidass, 1971.
- ၂။ Mary Cummings, *The Lives of the Buddha in the Art & Architecture of Asia*. Ann Arbor, University of Michigan, 1982.

၉။ ဘီလူးပန်းဆွဲ

ဘီလူးပန်းဆွဲဟူသည် ဘီလူးပါးစပ် တဘက်တချက်မှ ပုလဲ
လုံးများ အစီအရီတန်း၍ ထွက်လာပုံ၊ ခြူးပန်း ခြူးနှယ်များ
တံရုရွဲကျလာပုံ ပြုလုပ်ထုလုပ်ထားသော အမွှမ်းအပြောက်
အဆင်တန်ဆာ ဖြစ်လေသည်။

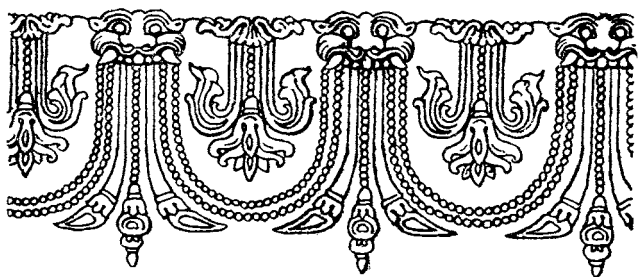
အထက်မြန်မာဒေသရှိ မြေစိုက်ဘုရားများမှခေါင်းလောင်း
ပုံအထက်နားဆီ ကြည့်ပါလေ။ ဘီလူးပန်းဆွဲ ပတ်နေသည်
ကို တွေ့ရလိမ့်မည်။ ဂူဘုရားများမှ နံရံနဖူးစည်းနှင့် တံခါး
မုခ်ဆီ ကြည့်ပါလေ။ ဘီလူးပန်းဆွဲ တန်းနေသည်ကို တွေ့ရ
လိမ့်မည်။ ယုတ်စွဲအဆုံး အာနန္ဒာဘုရားအတွင်းရှိ မယ်တော်
မာယာ၏ ခါးဝတ်တန်ဆာ၌ပင် ဘီလူးပန်းဆွဲ အတင့်အတယ်
ထည့်ထားသည်ကို တွေ့ရလိမ့်မည်။

မြန်မာ့ ဒေသအပြင်ကို ကြည့်ပါလေဦး။ အင်ဒိုနီးရှား၊
ကမ္ဘောဇ၊ ယိုးဒယား၊ အိန္ဒိယရှိ သာသနိကအဆောက်အအုံ
များ၏ တံခါးမုခ်တွင် ဘီလူးပန်းဆွဲ အဆင်တန်ဆာသည်
ရှိနေသည်ပင်။

အမှန်စင်စစ် ဘီလူးပန်းဆွဲ၏မူလသည် အိန္ဒိယဒေသပင်
ဖြစ်ပါ၏။ ထိုဘက်တွင် ဘီလူးပန်းဆွဲကို ကိတ္တိမုခ ဟုခေါ်
လေသည်။ ကိတ္တိ = ကျော်စောခြင်း၊ မုခ = မျက်နှာ သို့မ
ဟုတ် နှုတ်ခမ်းဟူ၏။

ထိုကိစ္စမျှခေါ် အနက်အဓိပ္ပာယ်သည်လည်း (ခန္ဓ - ပုရာဏ ကဲ့သို့) ရှေးဗြာဟ္မဏ ဟိန္ဒူပုရာဏကျမ်းများတွင် ပါ ပါလေသည်။ ပါပုံမှာ -

ဇလန္တရခေါ် အသုရာနတ်သည် ယောဂအကျင့်ကို ပြင်းစွာအားထုတ်ခြင်းကြောင့် တန်ခိုးသိဒ္ဓိများ ရရှိနေပေ၏။ ထို့ကြောင့် တန်ခိုးကြီးလှသော သိဝနတ်ကိုပင် ပမာမခန့်ပြုလာ၏။ သိဝနတ်လက်ထပ်မည့် ပါဗ္ဗတီနတ်သမီးကို လိုချင်တပ်မက်ကာ စေလွှတ်အတောင်းခိုင်း၏။

ဘီလူးပန်းဆွဲ

သူစေလွှတ်လိုက်သမျှကား ရာဟုနတ်ပင် ဖြစ်လေသည်။ ရာဟု၏တောင်းဆိုချက်ကို သိဝနတ်မင်းကြီး ကြားလိုက်ရသည်နှင့် တပြိုင်နက် သူ၏နဖူး အလယ်ခေါင်နေရာ (အာဇဉာဏကြ) မှ ဆင်ခေါင်းနှင့် နတ်ဘီလူးတကောင်ကို ဖန်ဆင်းလိုက်လေသည်။

ထိုဘီလူး၏ ဟိန်းသံကား မိုးချုန်းသံကဲ့သို့ဖြစ်၏။ မျက်လုံးသည် မီးကဲ့သို့ ရဲရဲပြောင်ပြောင် တောက်လောင်၏။ လည်

ဆံမွေးသည် စကြဝဠာတခုလုံးကို ပြန့်ကား၏။ သူကား အသားစားရန် ရမက်ပြင်းလှပေ၏။

ရာဟုနတ်သည် တုန်လှုပ်လာလေသည်။ ထို့ကြောင့် သိဝနတ်မင်းကြီးကို အသနားခံလေသည်။ သိဝနတ်မင်းကြီးမှာ မဟာကရုဏာရှင်ဖြစ်ပေသည်။ လောကကို စောင့်ရှောက်သူ ဖြစ်ပေသည်။ သူဖန်ဆင်းသော ဘီလူးသည်လည်း (ရာဟု) သားကောင်ကို မစားရတော့ပေ။ သို့ရာတွင် အစာလိုလေသည်။ ထို့အတွက် သူ့ခြေသလက်ကိုပင်စားရန် သိဝနတ်မင်းကြီးက အမိန့်ပေးလေသည်။ ဘီလူးလည်း အမိန့်အတိုင်း စားခဲ့ရာ ကိုယ်ကိုပင်မချွန်နိုင်။ နောက်ဆုံး၌ ခေါင်းသာကျန်လေတော့၏။

သိဝနတ်မင်းကြီးသည်လည်း၊

- သင့်ကို ယခုမှစ၍ ကိတ္တိမုဒခေါ်တွင်စေ။ ငါ့တံခါး၌ အမြဲတမ်း သင်စောင့်ရှောက်ရမည် ဟု အမိန့်ပေးလေသည်။

ထိုအခါမှစ၍ ကိတ္တိမုဒခေါ် ဘီလူးပန်းဆွဲရုပ်သည် ဗြာဟ္မဏဘာသာလာ နတ်များအနက် တဦး အပါအဝင် ဖြစ်သော သိဝနတ်ဂူဘုရား တံခါး ထုပ်တို့တွင် အနုပညာ အဆင်တန်ဆာ ဖြစ်လာ၏။ နောင်အခါ မည်သည့် ဗြာဟ္မဏ ဟိန္ဒူဂူဘုရား၌မဆို အဆင်တန်ဆာအဖြစ်လည်းကောင်း၊ ဘေးအန္တရာယ်ကို ကာကွယ်နိုင်သော အထိမ်းအမှတ်အဖြစ် လည်းကောင်း ပါဝင်လာ၏။

ထိုပြာဟူက ဟိန္ဒူအဆင်တန်ဆာကို ဗုဒ္ဓ သာ သနိက အဆောက်အအုံများ ပစ္စည်းများတွင်လည်း သုံးစွဲလာခဲ့လေသည်။ ။

စာကိုး

- ၁။ ဦးအောင်သော်၊ 'ဘီလူးပန်းဆွဲ'၊ ယဉ်ကျေးမှုစာစောင်၊ တွဲ ၃၊ မှတ် ၆၊ (ဇန္နဝါရီ ၁၉၆၀)၊ စာ ၄၄-၄၆။
- ၂။ H. Zimmer, *Myths and Symbols in Indian Art and Civilization*. Princeton University Press, 1962.

[Click Here To Continue Page](#)